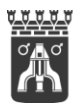

Överförmyndarnämnden
i Västra Gästrikland

Information om godmanskap och förvaltarskap

Överförmyndarenheten

Sandvikens Kommun

Postadress
Sandvikens Kommun
811 80 Sandviken

Besöksadress
Odengatan 34
Sandviken

Hofors Kommun

Telefon
026 - 24 00 00 (vx)

Fax
026 - 21 80 64

e-post
overformyndaren@sandviken.se

Internet
www.sandviken.se

Organisationsnummer
212000-2346

<u>Innehållsförteckning</u>	sid
Att vara god man/förvaltare	3
Dina första uppgifter	4
Dina övriga uppgifter/skyldigheter	6
Huvudmannens samtycke	9
När krävs godkännande från överförmyndarenheten/ överförmyndaren	10
Åtgärder vid avveckling av bostad.....	11
Åtgärder vid huvudmannens död	12
Entledigande	13
Redovisning	13
Arvodesregler.....	14
Rätt att ta del av handlingar	15
Överförmyndarenheten/överförmyndaren kontrollerar.....	15
Checklista försäljning/köp av fast egendom	16

1 Att vara god man /förvaltare

Godmanskap och förvaltarskap anordnas med stöd av föräldrabalkens bestämmelser (11:4 och 11:7). God man /förvaltare behövs för personer som inte själva kan bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person. Det kan vara fråga om personer som på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med ekonomisk förvaltning, rättshandlingar, personlig omvårdnad med mera. Person som har god man/förvaltare kallas fortsättningsvis **huvudman**.

Det finns en avgörande skillnad mellan godmanskap och förvaltarskap. Gode mannen är endast ett biträde till huvudmannen, som har kvar sin rättshandlingsförmåga. Detta betyder att gode mannen måste inhämta huvudmannens samtycke till alla större rättshandlingar utom de som berör den dagliga hushållningen. Saknar huvudmannen förmåga att kunna ge sitt samtycke är gode mannen behörig att själv företa rättshandlingar inom ramen för sitt förordnande och för huvudmannens bästa. En förvaltare har, inom ramen för sitt förordnande, ensam behörighet att företa rättshandlingar för huvudmannens räkning, utan att inhämta dennes samtycke.

Det är tingsrätten som på förslag från överförmyndarenheten/ överförmyndaren fattar beslut om anordnande, utökning eller minskning av nämnda godmanskap och förvaltarskap. Det är också tingsrätten som upphäver godmanskap och förvaltarskap. Överförmyndarenheten/ överförmyndaren fattar dock beslut om det blir aktuellt med byte av god man eller förvaltare.

2 Dina första uppgifter

När du fått beslut från tingsrätten om att du förordnats som god man/förvaltare bör du göra följande:

Kontakta alla berörda t ex försäkringskassa, bank med mera och meddela att du förordnats som god man/förvaltare, vad du har för uppdrag och dina kontaktuppgifter.

Om huvudmannen har förmåga att själv bestämma kan du komma överens med huvudmannen om regler för posthanteringen så att du på ett tryggt sätt får den post som du behöver för ditt uppdrag. Som exempel kan nämnas aviseringar från banken och räkningar. Saknar huvudmannen förmågan att själv bestämma anmäler du din egen adress till Folkbokföringen som ”**särskild postadress**” för huvudmannen. All officiell post kommer då direkt hem till dig.

Blanketter kan beställas via www.skatteverket.se

Ta snarast kontakt med din företrädare om sådan funnits, och /eller med huvudmannen, dennes anhöriga, kurator, personal på vårdinrättning med mera för att få nödvändig information samt för att informera om omfattningen av ditt uppdrag. Visa vid behov upp ditt registerutdrag eller beslut från tingsrätten, vilket fungerar som fullmakt.

Försök få ett grepp om huvudmannens ekonomi. Äger huvudmannen ett bankfack är oftast nödvändigt att du inventerar detta (regler för bankfack – se nedan). Kontakta berörda banker för att ordna upp rutiner för den löpande ekonomin. Beräkna kostnaden för huvudmannens uppehälle. Se till att du gör ett förbehåll hos banken att medel för uppehälle finns på ett fritt konto, transaktionskonto, där medlen får tas ut utan överförmyndarenhetens/överförmyndarens samtycke. Alla övriga tillgångar ska enligt gällande bestämmelse vara överförmyndarspärade för dig som god man/förvaltare.

Inom två månader efter förordnandet är du skyldig att upprätta en förteckning över huvudmannens kända samtliga tillgångar och skulder. Detta gör du med en blankett, ”Förteckning”, som skickas till dig av överförmyndarenheten/överförmyndaren.

2 a Så här fyller du i ”Förteckningen”

Kontrollera att personuppgifterna stämmer. Det är viktigt att vi lätt kan ta kontakt med dig. Ange därför telefonnummer både till bostad och arbete, mobilnummer och e-postadress i förekommande fall. Förteckningne är utgångspunkten för den senare redovisningen.

Värdet av samtliga tillgångar ska redovisas per förordnandedatum. Uppgifterna ska styrkas med saldobesked, värdebesked för aktier, obligationer, fonder med mera. Eventuella kontanter ska snarast sättas in på bank i huvudmannens namn.

Äger huvudmannen en fastighet, helt eller delvis, ska detta styrkas med lagfartsbevis och taxeringsvärde. Fastighet redovisas med taxeringsvärdet och bostadsrätt med deklarationsvärdet.

Lösöre behöver inte anges såvida det inte är fråga om dyrbar konst, antikviteter eller dylikt.

Skulder anges med varje fordringsägare var för sig och styrkes med erforderlig handling.

Äger huvudmannen bankfack är det oftast nödvändigt att du inventerar detta.

När facket öppnas ska ett vittne närvara och inventarielista över innehållet skrivas. Ingenting ska tas ur facket. Finns förslutna kuvert i facket får dessa inte öppnas. Inventarielistan ska lämnas till överförmyndarenheten/överförmyndaren.

2 b Spärrade bankkonton

Huvudregeln är att huvudmannens konto ska spärras för dig som är god man/förvaltare. Det bör dock observeras att huvudmannen alltid har rätt att ta ut pengar från spärrade konton när det gäller godmanskap. Enligt 14 kap 8 § föräldrabalken får pengar som satts in hos bank (spärrade konton) endast tas ut med överförmyndarenhetens/överförmyndarens samtycke. Spärren ska framgå av bankens årsbesked. Undantag från huvudregeln är följande:

- Uttag av årsränta får ske utan samtycke (ej ränta avseende minderårigas spärrade medel).
- Överförmyndarenhetens/överförmyndarens samtycke krävs inte för pengar som behöver finnas tillgängliga för huvudmannens uppehälle eller vården av hans eller hennes egendom. Dessa medel ska sättas in på ett så kallat fritt konto (transaktionskonto), där pension eller lön automatiskt sätts in.

Observera att behållningen på transaktionskontot ej får överstiga 25 000 kr.

3 Dina övriga uppgifter/skyldigheter

Dina uppgifter som god man/förvaltare framgår av tingsrättens beslut. Uppgifterna är som regel att:

- Bevaka huvudmannens rätt.
- Förvalta huvudmannens egendom.
- Sörja för huvudmannens person.

En god mans/förvaltares uppgifter är helt beroende av förhållandena i det enskilda fallet. En allmän riktlinje i arbetet är du som god man/förvaltare omsorgsfullt ska fullgöra dina skyldigheter att alltid handla på det sätt som bäst gynnar huvudmannen. Det kan ibland vara svårt att skilja mellan de olika uppgifterna bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person, men nedan ges några exempel på olika aktiviteter som hör till respektive uppgift.

3 a Bevaka rätt

Uppgiften att bevaka rätt består av två delar:

1. Att i någon speciell rättshandling ta tillvara huvudmannens intressen, exempel på olika rättshandlingar framgår nedan:
  - Bevaka rätt i dödsbo.
  - Företräda den enskilde vid uppsägning, försäljning och avyttring av bostad.
  - Bevaka rätt genom förhandlingar, avbetalningsplan och liknande med fordringsägare.
  - Ansökan om skuldsanering.
  - Bevaka rätt i ärende hos hyresnämnden.
2. Att bevaka rätt i generell bemärkelse på områden där huvudmannens intressen behöver bevakas, till exempel:
  - Ansökan om stöd och service enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS). Det kan handla om kontaktperson, ledsagarservice med mera.
  - Ansökan om bostadsbidrag/tillägg och anmäla årliga hyresändringar för att få rätt bostadsbidrag.
  - Överklaga beslut.

Gäller det en fråga du själv inte behärskar har du rätt att skaffa den hjälp som behövs, t ex advokat. **Observera** att överförmyndarenheten/ överförmyndaren ej står för dessa kostnader. Vid frågor hör gärna av dig.

3 b Förvalta egendom

Uppgiften innebär förvaltning av all egendom tillhörande huvudmannen. Förvalta egendom betyder att sköta huvudmannens ekonomi, ta hand om pension och bidrag, betala räkningar, lämna fickpengar, förvalta kapital, värdehandlingar, fastigheter med mera, se till att huvudmannens egendom är tillfredställande försäkrad.

När det gäller fickpengar och andra inköp är det viktigt att du talar med personalen på boendet så att de vet vilket ekonomiskt utrymme som finns.

Det är gode mannens/förvaltarens skyldighet att se till att det finns pengar till fasta utgifter. Betalas huvudmannens räkningar över post-/bankgiro eller via internet måste det göras i huvudmannens namn. Huvudmannens tillgångar får **aldrig** blandas ihop med gode mannens/förvaltarens tillgångar.

Grundläggande för förvaltningen är enligt 12 kap 4 § föräldrabalken att huvudmannens medel ska i skäligen omfattning användas för uppehälle, utbildning och nytta i övrigt samt placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skäligen avkastning.

Gode mannen/förvaltaren är redovisningsskyldig till överförmyndarenheten/överförmyndaren när det gäller den ekonomiska förvaltningen. Denna skyldighet omfattar dels att lämna "Förteckning" som beskrivits ovan, dels upprätta "Årsredovisning". I årsredovisningen ska en sammanställning göras över årets inkomster och utgifter. Uppgift ska också lämnas om behållning och skulder vid årets slut.

Blanketter för årsredovisningen skickas ut av överförmyndarenheten/överförmyndaren i januari. Du är skyldig att lämna in handlingarna **senast den 1 mars** året efter redovisningsåret. Årsredovisningen och en "Redogörelse" över uppdraget ska skrivas under av dig på heder och samvete. Det är **viktigt** att de inlämnade handlingarna är kompletta.

3 c När pengarna inte räcker

Om huvudmannen har exempelvis har låg pension och pengarna inte räcker men huvudmannen har medel insatta på konto, måste gode mannen/förvaltaren flytta över pengar därifrån till kontot för löpande utgifter för att få ekonomin att gå ihop. Det är inte gode mannens/förvaltarens huvuduppgift att spara huvudmannens pengar.

Finns inga medel på banken kan gode mannen/förvaltaren ta kontakt med socialförvaltningen för att få prövat om huvudmannen är berättigad till försörjningsstöd.

En omprövning av eventuell vårdkostnad kan också begäras. Gode mannen/förvaltaren kan också ansöka om bidrag från hjälporganisationer eller från fonder (se kungörelser i dagstidningarna).

3 d Sörja för person

Sörja för person brukar också kallas för personlig omvårdnad. Det är en viktig uppgift. Uppgiftens innehåll kan inte generellt bestämmas utan avgörs i det enskilda fallet.

Sörja för person innebär inte att gode mannen/förvaltaren själv ska sköta om och vårda huvudmannen. Om huvudmannen bor i egen lägenhet med hemtjänst ska gode mannen/förvaltaren inte handla mat, hygienartiklar och dylikt.

Gode mannen/förvaltaren har istället följande roll:

- Vara en länk mellan huvudmannen och den sociala omgivningen utanför huvudmannens boende- och vårdmiljö.
- Genom regelbundna besök hos huvudmannen och kontakter med till exempel vårdpersonal och hemtjänst se till att huvudmannen har en bra boendemiljö, får god vård och omsorg samt så hög livskvalité som möjligt. Ta initiativ till att huvudmannen får till exempel en kontaktperson eller att besöksverksamhet ordnas genom någon frivillig organisation, exempelvis Röda Korset.
- I övrigt uppmärksamma huvudmannens behov av sociala kontakter, fritidsverksamhet, daglig sysselsättning, rekreation med mera och ta de initiativ som är lämpliga.
- Hjälpa huvudman, som bor i egen lägenhet, med större inköp som exempelvis möbler, radio, tv, kläder och gardiner.

4 Huvudmannens samtycke

I viktiga frågor ska du som god man/förvaltare inhämta huvudmannens samtycke, om detta kan ske. Kan inte huvudmannen yttra sig ska make/maka yttra sig. Finns ingen make/maka ska samtliga barn yttra sig. I annat fall krävs läkarintyg. Innan beslut fattas om förvaltningsåtgärd av större vikt ska överförmyndarnämnden/överförmyndaren bereda huvudmannen och dennes närstående tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsförlust.

En rättshandling som gode mannen företar utanför sitt förordnande blir inte bindande för huvudmannen. Har gode mannen inom ramen för sitt förordnande ingått en rättshandling utan huvudmannens samtycke trots att samtycke i och för sig kunnat inhämtas, är inte heller rättshandlingen bindande för huvudmannen.

Kravet på samtycke från huvudmannen kan självfallet ibland vara betungande för gode mannen. Ingenting hindrar dock att huvudmannen lämnar ett generellt samtycke till de rättshandlingar som gode mannen vill företa. Samtycke kan också lämnas i efterhand. I vissa fall även ett tyst samtycke kunna anses föreligga.

5 När krävs godkännande från överförmyndarnämnden/ överförmyndaren?

5 a Krav på godkännande

Enligt gällande lagstiftning är du som god man (förvaltare) skyldig att inhämta överförmyndarnämndens/överförmyndarens samtycke till följande åtgärder:

- Uttag av spärrade bankmedel.
- Köp av aktier.
- Placering i försäkringar.
- Köp, försäljning och in-teckning av fast egendom eller tomträtt.
- Köp, försäljning och pantsättning av bostadsrätt.
- Uthyrning av del eller hel fastighet.
- Utlåning av huvudmannens egendom.
- Upp-tagande av lån för huvudmannen.
- Driva en rörelse som medför bokföringsskyldighet.
- Försäljning av värdehandling som är deponerad eller registrerad på VP-konto.
- Arvskifte, överförmyndarnämndens/överförmyndarens godkännande måste ske innan skiftet verkställs.

5 b Placeringar utan krav på samtycke

Grundprincipen ska vara att placera huvudmannens tillgångar på ett sätt som ger tillräcklig trygghet och skälig avkastning. Tillgångarna kan utan krav på överförmyndarnämndens/överförmyndarens samtycke placeras i:

- Skuldförbindelse utfärdade eller garanterade av stat eller kommun.
- Skuldförbindelser (obligationer) utfärdade av hypoteksinstitut eller bank, även utländskt bankföretag eller kreditinstitut.
- Andelar i värdepappersfond eller i utländskt fondföretag.

5 c Gåva med mera

Gode mannen/förvaltaren får **aldrig** ge bort huvudmannens egendom om inte det är fråga om personliga presenter. Som personliga presenter räknas julklappar och födelsedagspresenter enligt sedvanliga skänker. Gåvoförbudet innebär att gåva inte heller kan ges med överförmyndarnämndens/överförmyndarens samtycke. Det generella gåvoförbudet gäller både fast och lös egendom.

Gode mannen får inte be personal att bevittna testamente eller fullmakt. Vid minsta tveksamhet ska gode mannen i sådana fall kontakta överförmyndarnämnden/överförmyndaren.

6 Åtgärder vid avveckling av bostad

Avveckling av huvudmannens lägenhet eller fastighet uppkommer oftast när denne inte kan bära dubbla boendekostnader. Förutom själva uppsägningen av kontrakt eller försäljningen finns en hel del åtgärder som gode mannen/förvaltaren ska vidta. Utgångspunkten för avvecklingen av bostad skall vara huvudmannens egen önskan och behov. Om inte huvudmannen kan yttra sig är det den gode mannen/förvaltaren som får ta ställning till denna. I de fallen måste gode mannen/förvaltaren begära utlåtande från läkare eller kurator som kan intyga att huvudmannen varken kan tillfrågas eller återvända till sitt vanliga boende. Gode mannen/förvaltare måste också begära yttrande från de närmast anhöriga.

Vid en avveckling av bostad måste gode mannen/förvaltaren visa gott omdöme då denne ensam bär ansvaret. För att undvika motsättningar bör gode mannen/förvaltare samråda med nära anhöriga.

Det lösöre som inte får plats i det nya boendet ska lämnas till förvaring, Eftersom kostnaderna för förvaring kan vara höga kan ett annat alternativ vara att deponera lösöret hos huvudmannens kommande arvingar. Gode mannen/förvaltaren ska då ha skriftligt på att lösöret är lämnat till förvaring och att försäkring omfattar detta lösöre.

Finns inget annat alternativ kan eventuellt lösöre auktioneras ut eller avyttras på annat inkomstbringande sätt.

7 Åtgärder vid huvudmannens död

Vid huvudmannens död har du som god man/förvaltare att iaktta följande:

- Meddela överförmyndarnämnden/överförmyndaren att huvudmannen har avlidit.
- Ditt uppdrag upphör på dödsdagen. Någon skyldighet att ordna med begravning, göra bouppteckning med mera ingår inte i ditt uppdrag. Arbetsinsatser efter dödsdagen utförs på uppdrag av dödsboet.
- Du ska upprätta en slutredovisning till och med dödsdagen. Redovisning inklusive saldobesked ska inom 30 dagar insändas till överförmyndarnämnden/överförmyndaren. Då överförmyndarnämnden/överförmyndaren granskat din slutredovisning översänds den tillsammans med förteckning och samtliga redovisningshandlingar till dödsboet.
- Utan dröjsmål efter uppdragets upphörande ska du till dödsboet överlämna de tillgångar du förvaltat.
- Enligt gällande lagstiftning ska räkenskaper och verifikationer som finns bevarade hos dig hållas tillgängliga för dödsbodelägarnas granskning. Vid tvist bestämmer överförmyndarnämnden/överförmyndaren tid och plats för sådan granskning.

Vill dödsboet göra anspråk på ersättning för att de anser att du uppsåtligt eller av grov vårdslöshet åsamkat huvudmannen skada, ska talan väckas inom tre år från dagen för mottagandet av tidigare nämnda redovisningshandlingar. I annat fall inträder preskription, såvida du inte gjort dig skyldig till brottsligt förfarande.

8 Entledigande

När huvudmannen inte längre har behov av god man/förvaltare skall godman-/förvaltarskapet upphöra. Om skifte från godmanskap till förvaltarskap behövs kan den som varit god man utses till förvaltare. Gode mannen/förvaltaren har rätt att på egen begäran bli entledigad från sitt uppdrag. Gode mannen/förvaltaren skall dock enligt gällande lagstiftning kvarstå fram till dess en ny god man/förvaltare kan utses.

Om gode mannen/förvaltaren avlider skall hans dödsbo fullgöra redovisningsskyldigheten och lämna sluträkning till överförmyndarnämnden/överförmyndaren.

9 Redovisning

Du ska varje år redovisa huvudmannens ekonomi till överförmyndarnämnden/överförmyndaren. Denna sänder därför varje år i januari ut blanketter för årsredovisning. Årsredovisningen ska vara insänd till överförmyndarnämnden/överförmyndaren **senast den 1 mars**. Det är viktigt att alla verifikationer sparas.

Verifikationer och andra kvitton skall arkiveras hos gode mannen/förvaltaren i tio år.

10 Arvodesregler

Enligt föräldrabalkens bestämmelser har god man/förvaltare rätt till ett skäligt arvode för uppdraget samt ersättning för utgifter som varit påkallande för att fullgöra uppdraget. Beslut om arvode och kostnadsersättning beslutas alltid av överförmyndarnämnden/överförmyndaren.

En god man/förvaltare får aldrig själv bestämma hur stort arvodet ska vara och ta ut det på förhand.

Till sin hjälp vid bedömningen av arvodets storlek har handläggaren årsredovisningen, som ger en bild av förvaltningens omfattning och svårighetsgrad. Dessutom lämnar du som god man/förvaltare en ”Redogörelse” på speciell blankett där du redogör för årets olika insatser när det gäller bland annat personlig omvårdnad. Avgörande för handläggarens beslut är också förordnandets utformning. Omfattar uppdraget både ekonomisk förvaltning och personlig omvårdnad utgår arvode för båda delarna.

Om det inte finns särskilda skäl för något annat, ska arvode och ersättning betalas av huvudmannens medel, i den mån hans/hennes inkomst överstiger 2,65 prisbasbelopp eller att tillgångarna överstiger två prisbasbelopp.

I det fall huvudmannen ska betala helt eller delvis, ska hänsyn tas till skatt och arbetsgivaravgifter. Var god kontakta skattekontoret i dessa fall.

I de fall huvudmannen saknar betalningsförmåga betalas arvode och ersättning av kommunen.

Arvodesnivåer finns för såväl ekonomisk förvaltning som för personlig omvårdnad. Arvodet grundas på viss procent av gällande basbelopp.

11 Rätt att ta del av handlingar

Huvudmannen har rätt att ta del av de handlingar som rör godmanskapet/förvaltarskapet och som förvaras hos överförmyndarnämnden/överförmyndaren. En sådan rätt har även huvudmannens make/sambo och de närmaste anhöriga. Som närmast anhörig avses främst barn, föräldrar och syskon.

12 Överförmyndarnämnden/överförmyndaren kontrollerar

I varje kommun finns det en överförmyndare eller överförmyndarnämnd. överförmyndarenheten/överförmyndaren och kansliets uppgift är att med stöd av gällande bestämmelser i föräldrabalken utöva tillsyn över förmynderskap, godmanskap och förvaltarskap samt ge tillstånd till olika rätshandlingar och andra åtgärder.

Länsstyrelsen är vår tillsynsmyndighet och gör inspektioner hos oss.

Checklista försäljning/köp av fast egendom

(14:11 FB, 13:10 FB omyndiag)

Köp/försäljning av fast egendom

- Ansökan från god man/förvaltare/förmyndare. Skäl för försäljning skall anges. Behörig sökande är aktuell förmyndare, god man eller förvaltare. Det är av yttersta vikt att man kontrollerar att sökanden är behörig.
- Köpekontrakt.
- Taxeringsbevis.
- Värderingsutlåtande av opartisk.
- Yttrande av den underårige om den fyllt 16 år eller av den enskilde om så är möjligt. Går det inte att få den enskildes yttrande eller om det är tveksamt hur mycket den enskilde förstår av försäljningen bör läkarintyg inhämtas. Noteras bör att förvaltare ej behöver ha den enskildes samtycke.
- Läkarintyg om så är möjligt.
- Yttrande från närmast anhörig.

Köp/försäljning av bostadsrätt

- Kontrollera att sökanden är behörig. Se ovan om fastighet.
- Ansökan där skäl för köp eller försäljning anges.
- Köpekontrakt.
- Värderingsutlåtande av opartisk.
- Besked från bostadsrättsföreningen att den accepterar den som köpare. Intyg från föreningen om eventuell pantsättning av lägenheten.
- Yttrande av den underårige om den fyllt 16 år eller av den enskilde om så är möjligt. Går det inte att få den enskildes yttrande eller om det är tveksamt hur mycket den enskilde förstår av försäljningen bör läkarintyg inhämtas. Noteras bör att förvaltare ej behöver ha den enskildes samtycke.
- Läkarintyg om så är möjligt.
- Yttrande från närmast anhörig.

OBS! Efter avslutad försäljning skall likvidavräkning insändas till överförmyndarnämnden/överförmyndaren samt bevis om att medel insatts på huvudmannens/barnets spärrade konto.